

VIJFTIG JAAR BESCHERMING VAN HET EIGENDOMSRECHT

LIBER AMICORUM MARTIN DENYS

VIJFTIG JAAR BESCHERMING VAN HET EIGENDOMSRECHT

Liber Amicorum Martin Denys

Editors

Marc BOES

Jan GHYSELS

Dirk LINDEMANS

Robert PALMANS

Auteurs

André ALEN

Marc BOES

Isabelle COOREMAN

Shauna DE LEENER

Bruno DE VUYST

Tom DE WAELE

Peter FLAMEY

Joris GEENS

Jan GHYSELS

Pieter JONGBLOET

Frank JUDO

Mehdy ABBAS KHAYLI

Eric LANCKSWERDT

Dirk LINDEMANS

Robert PALMANS

Liesbeth PEETERS

Yves SACREAS

Dirk SCHEERS

Frankie SCHRAM

Hugo SEBREGHTS

John TOURY

Matthias VALKENIERS

Hugo VANDENBERGHE

Stijn VERBIST

Willem VERRIJDT

Kris WAUTERS

Vijftig jaar bescherming van het eigendomsrecht. Liber Amicorum Martin Denys
Marc Boes, Jan Ghysels, Dirk Lindemans en Robert Palmans (eds.)

© 2012 Intersentia
Antwerpen – Cambridge
www.intersentia.be

ISBN 978-94-000-0342-2
D/2012/7849/81
NUR 827

Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van de uitgever.

TEN GELEIDE

De gevierde, Martin DENYS, was een van de enige publiekrechtelijk georiënteerde Vlaamse advocaten toen hij in 1961 stage begon te lopen bij Cyr CAMBIER. Die bijzondere belangstelling voor publiekrecht kon toen als advocaat nog gecombineerd worden met een waaier andere takken van het recht. Maar het publiekrecht was zijn ware liefde en zou dat altijd blijven.

Steeds was die voorliefde voor het publiekrecht doordrongen van de idee van rechtsbescherming tegen het openbaar bestuur. De bibliografie van Martin DENYS die in dit boek is opgenomen, bevestigt dit ten volle.

Martin DENYS wilde zijn rechtskennis graag inbedden in – of zij sproot misschien zelfs voort uit – de kennis van de geschiedenis van het recht. Want niets is nieuw; alles komt terug, ook in het recht. Het recht en de regels kun je maar begrijpen in hun historische context. Dat was een van zijn vele stelregels.

Ook rechtsvergelijking moest bijdragen tot verbreding van de kennis van de rechtscultuur waaruit regels voortkomen. Dat bracht hem er ook toe om niet alleen aan de KU Leuven te gaan studeren en er een diploma van doctor in de rechten (1960) te behalen, evenals een diploma van licentiaat in politieke en sociale wetenschappen – afdeling openbaar bestuur (1968) en speciaal doctor in de rechten (aggregaat hoger onderwijs) (1970). De universiteit van Zurich kon zijn horizon verbreden en dus haalde hij daar ook een licentiaatsdiploma in de rechten (1982).

Martin DENYS was dan ook als het ware voorbestemd om begeesterend stage-meester van vele stagiairs met publiekrechtelijke belangstelling te worden, of om medewerkers met die belangstelling te coachen. Velen zijn nadien tot belangrijke functies opgeklommen: André ALEN, Paul VAN ORSHOVEN, Hugo VANDENBERGHE, om maar enkelen te noemen.

Maar met tientallen zijn ze geweest, de stagiairs en de medewerkers van Martin DENYS. Velen van hen zijn vaak al even gedreven advocaten geworden. En wie hem niet leerde kennen als stagiair of medewerker, leerde hem in zijn beroepsleven kennen als kantoorgenoot, als tegenstrever, als magistraat of als gerechtsdeskundige. Martin DENYS leren kennen was immers geen probleem, hem niet leren kennen, was dat wel.

Zijn soms provocerende standpunten, zijn vernieuwende inzichten, zijn bezielde en bezielende betogen, zijn vaak wat futuristisch lijkende opvattingen die nadien gemeengoed geworden zijn, het zijn zovele trekken die hem bij velen tot een boeiende persoonlijkheid maakten. Enkelen ergerden zich daaraan omdat zijn zienswijze soms op een obsessie leek. Zijn visie op de mensenrechten inzake eigendom werd zelfs eens als zijn “dada” beschreven. Onverschillig liet hij niemand.

Martin DENYS was een geëngageerde jurist met een verhelderende kijk en verruimend inzicht. En dat is hij nog steeds. Alhoewel niet iedereen altijd zijn visie deelde, wordt hij nog steeds erg gewaardeerd,

Enkelen uit die grote schare van vrienden, aanhangers, bewonderaars of gewoon respect betonende rechtsbeoefenaars wilden die uitzonderlijke eigenschappen van Martin DENYS nog eens in de verf zetten met dit huldeboek met opstellen voor zijn 75ste verjaardag. Mogen die opstellen bijdragen tot enige nawerking van zijn ideeën over eigendom, onteigening, stedenbouw, rechtsbescherming en zoveel meer in de sfeer van het publiekrecht.

Dirk LINDEMANS
Jan GHYSELS

Marc BOES
Robert PALMANS

INHOUD

<i>Ten geleide</i>	v
<i>Bibliografie Martin Denys</i>	xvii

Recente evoluties inzake de bescherming van het eigendomsrecht in de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof

André ALEN en Willem VERRIJDT	1
Afdeling I. Eigendomsbescherming en de toetsingsbevoegdheid van het Grondwettelijk Hof	2
§ 1. De verschillende draagwijdte van artikel 16 van de Grondwet en artikel 1 EP EVRM	2
A. Een verschillend toepassingsgebied	2
B. Een verschillende bescherming	3
C. Een verruiming van het toepassingsgebied van artikel 16 van de Grondwet?	4
§ 2. Artikel 16 van de Grondwet en artikel 1 EP EVRM als analoge grondrechten	5
Afdeling II. Soorten eigendomsbeperkingen en hun recht op vergoeding	7
§ 1. In de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof	7
A. Formele onteigening, <i>de facto</i> onteigening en eigendomsbeperking ..	7
B. Evenredigheidstoets bij gewone eigendomsbeperkingen	10
§ 2. In de rechtspraak van het Hof van Cassatie	11
A. Formele onteigening en eigendomsbeperking	11
B. Evenredigheidstoets bij gewone eigendomsbeperkingen	12
§ 3. Besluit	13
Afdeling III. Het beginsel van de gelijkheid van de burgers voor de openbare lasten.	13
§ 1. Ontstaan en evolutie van het beginsel	14
§ 2. Het arrest van het Hof van Cassatie van 24 juni 2010	16
§ 3. Het arrest van het Grondwettelijk Hof van 19 april 2012	17
§ 4. Een maatstaf voor foutloze overheidsaansprakelijkheid	19
A. Statuut van het beginsel	19
B. Aard van de schade	20
C. Omvang van de vergoeding	21
D. Een afwijking van het gemeen recht ten gunste van de overheid? ...	22
E. Vereiste van bijzondere schade?	23

F. Het lot van artikel 11 van de gecoördineerde wetten op de Raad van State	24
G. Toetsingsbevoegdheid.....	24
Afdeling IV. Besluit	25

Bossen, bebossen en ontbossen in Vlaanderen

Marc BOES	27
-----------------	----

Afdeling I. Inleiding.....	27
----------------------------	----

Afdeling II. Het begrip “bos”	28
-------------------------------------	----

§ 1. De omschrijving van het Bosdecreet – De kwestie van de oppervlakte en het aantal bomen	28
---	----

§ 2. Hoe groot moeten de bomen zijn vooraleer er sprake kan zijn van een bos?.....	31
--	----

§ 3. Zijn houtachtige struikvegetaties zonder bomen toch een bos?	32
---	----

§ 4. Waar zijn de bossen?.....	33
--------------------------------	----

Afdeling III. Bebossen	35
------------------------------	----

§ 1. Vereist bebossen een stedenbouwkundige of andere vergunning? Mag men gelijk waar bossen aanleggen?.....	35
--	----

A. Noodzaak van vergunningen?.....	35
------------------------------------	----

B. Bebossen op plaatsen die daar volgens plannen van aanleg en RUP’s niet voor bestemd zijn	36
---	----

C. Vergunning op grond van artikel 35 <i>bis</i> Veldwetboek – Aankoop met het oog op bebossing.....	38
--	----

D. Herbebossing als herstelmaatregel	39
--	----

Afdeling IV. Ontbossen	40
------------------------------	----

§ 1. Ontbossen in het Bosdecreet – Band met het ontbossen van artikel 4.2.1., 2° VCRO	40
---	----

§ 2. Maar wat is dat, ontbossen?.....	42
---------------------------------------	----

§ 3. Ontbossen: het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu	44
---	----

§ 4. Ontbossen zonder vergunning: het rooien binnen een periode van 12 jaar	46
---	----

Afdeling V. Tot slot.....	50
---------------------------	----

De wettelijke erfdiensbaarheid van openbaar nut versus de onteigening.

Een vergelijking aan de hand van erfdiensbaarheden opgelegd door de Gaswet van 12 april 1962

Isabelle COOREMAN en Liesbeth PEETERS.....	53
--	----

Afdeling I. Inleiding.....	53
----------------------------	----

Afdeling II. De erfdiensbaarheid van openbaar nut is geen onteigening.....	54
--	----

§ 1. De onteigening.....	54
--------------------------	----

§ 2. De wettelijke erfdienstbaarheid van openbaar nut	58
§ 3. De erfdienstbaarheid van openbaar nut versus de onteigening.....	61
Afdeling III. Het recht op vergoeding naar aanleiding van het vestigen van een erfdienstbaarheid van openbaar nut.....	63
§ 1. Principiële onvergoedbaarheid van de vestiging van de wettelijke erfdienstbaarheid van openbaar nut	63
§ 2. Geen recht op een voorafgaande onteigeningsvergoeding in de zin van artikel 16 Gw. en artikel 1 Eerste Aanvullend Protocol EVRM.....	65
§ 3. Een vergoeding op grond van de foutloze overheidsaansprakelijkheid...	67
Afdeling IV. Conclusie.....	71
 Eigendom en quotarechten onder de Europese landbouwpolitiek	
Bruno DE VUYST.....	73
 Afdeling I. Het kader	
Afdeling II. De quotaregeling.....	75
Afdeling III. De uitlegging van artikel 1 EP.....	78
Afdeling IV. De invloed van Lissabon.....	80
Afdeling V. Eigendomsrechten voor het Hof van Justitie en het lot van quotaregelingen onder de Europese landbouwpolitiek.....	81
Afdeling VI. Conclusie.....	83
 Ruimtelijke ordening en onteigeningen. <i>Anytime and anywhere</i>, of toch niet?	
Tom DE WAELE	85
 Afdeling I. Onteigeningen in de ruimtelijke ordening – Algemeen	
Afdeling II. Geen onteigening op grond van een onwettig plan.....	87
Afdeling III. Leent het planvoorschrift zich tot een onteigening?	88
Afdeling IV. De onteigening moet “vereist” zijn	93
Afdeling V. Een onteigening op grond van een plan moet tijdig door- gevoerd worden	94
Afdeling VI. Moet een onteigeningsbeslissing die niet wordt genomen ter verwezenlijking van de plannen van ruimtelijke ordening, deze plannen eerbiedigen?.....	96
Afdeling VII. Besluit	99
 Planschade, onteigening en de bescherming van het eigendomsrecht	
Peter FLAMEY en Matthias VALKENIERS	101
 Afdeling I. Inleiding.....	
Afdeling II. De decretale planschaderegeling	102
Afdeling III. De geleidelijke uitholling van de planschaderegeling	103

§ 1. De juridische uitholling van de planschaderegeling onder de Stedenbouwwet en het Coördinatiedecreet	103
§ 2. De juridische uitholling van de planschaderegeling onder het Decreet Ruimtelijke Ordening en de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening.	109
§ 3. De feitelijke uitholling van de planschaderegeling	111
Afdeling IV. De onverenigbaarheid van de planschaderegeling met artikel 1 EAP.	112
§ 1. De onverenigbaarheid van het bouwverbod voortvloeiende uit planopmaak?	114
§ 2. De onverenigbaarheid van de planschadevergoeding?	115
Afdeling V. Rechtsbescherming tegen planschade	116
Afdeling VI. Conclusie.	121
Het grondwettelijk begrip ‘billijke schadeloosstelling’ en zijn toepassing	
Jan GHYSELS.	123
Afdeling I. Inleiding.	123
Afdeling II. Het begrip ‘billijke schadeloosstelling’	124
§ 1. Een grondwettelijke voorwaarde van openbare orde	124
§ 2. Een open rechtsnorm met variërende inhoud	125
§ 3. Is er een verschil tussen de Nederlandstalige en de Franstalige tekst van de Grondwet?	127
A. De vertaling van de Grondwet.	127
B. De tekstverschillen: <i>indemnité</i> en schadeloosstelling	129
C. Tekstverschillen: juist en billijk.	131
D. Als men moet aannemen dat er een tekstverschil is, welke tekst heeft dan de voorkeur?	135
E. Besluit	137
§ 4. Het aansprakelijkheidsrecht als algemeen kader.	137
A. De basisregels voor alle vormen van schadeloosstelling zijn dezelfde	137
B. In het aansprakelijkheidsrecht is herstel de regel.	139
C. Het begrip ‘herstel’	139
D. Het begrip ‘vergoeding’	140
E. Wat heeft er voorrang, herstel of vergoeding?	141
F. Besluit	143
§ 5. Billijkheid is ook een bron van recht	143
A. De billijkheid als formele rechtsbron	143
B. “ <i>The loss rests where it falls</i> ”, of toch niet?	144
C. De gelijkheid van de burgers voor de openbare lasten	147
D. Besluit	150
§ 6. Algemeen besluit.	151

Afdeling III. Toepassing	152
§ 1. Geen verplichte geldelijke vergoeding	152
§ 2. Is de onteigeningsvergoeding één?	155
§ 3. De onteigeningsvergoeding is persoonlijk van aard	158
§ 4. Wanneer is de onteigende hersteld?	158
Afdeling IV. Besluit	166

De onteigeningsvergoeding bij opeenvolgende plannen van aanleg. “Er zijn dingen die alleen het oppervlak beroeren...”

Pieter JONGBLOET	167
------------------------	-----

Afdeling I. Uitgangspunt: een planbestemming raakt de aard van een onroerend goed niet.	171
Afdeling II. De rechtspraak van het Hof van Cassatie met betrekking tot onteigening in uitvoering van een opvolgend plan van aanleg.	174
§ 1. De cassatiearresten van 17 januari 1964	174
§ 2. Het cassatiearrest van 3 februari 2000.	178
§ 3. Het cassatiearrest van 22 maart 2012.	180
Afdeling III. De rechtsleer.	181
Afdeling IV. Besluit	185

“Au son de l’air de la famille”. Over het lot van de door het revolutionaire Frankrijk geroofde en niet gerestitueerde kunstwerken

Frank JUDO.	187
------------------	-----

Afdeling I. Van het Gemeenschapsparlament naar de Kamer en terug.	189
Afdeling II. Op zoek naar de verborgen rechtsgrond	191
Afdeling III. Het lot van de gerestitueerde kunstwerken.	196
Afdeling IV. Uitleiding	198

Bemiddeling en onteigeningen

Eric LANCKSWERDT	199
------------------------	-----

Afdeling I. Inleiding.	199
Afdeling II. Een voorbeeld	200
Afdeling III. Wat is bemiddeling?	202
Afdeling IV. Bemiddeling en op bemiddeling geïnspireerde methodes	204
Afdeling V. Bemiddeling en participatie.	205
Afdeling VI. Juridische beperkingen inzake bemiddelingen op het vlak van onteigeningen	206
Afdeling VII. Bemiddeling voorafgaand aan de voorlopige vaststelling van het onteigeningsplan	208
Afdeling VIII. Bemiddeling tijdens de administratieve fase.	209

Afdeling IX. Bemiddeling nadat al een onteigeningsbesluit is genomen	211
§ 1. Bemiddeling voorafgaand aan of tijdens een procedure bij de Raad van State	211
§ 2. Bemiddeling in het raam van een verwerving in der minne	211
§ 3. Bemiddeling tijdens de gerechtelijke onteigeningsprocedure	213
Afdeling X. Conclusies	214

Van urbanisme, urbanisatie en stede(n)bouw over stedenbouw naar ruimtelijke ordening en terug naar stede(n)bouw (en planologie): enkele bedenkingen bij de schrijfwijze en de betekenis

Dirk LINDEMANS	215
--------------------------	-----

De geschiktheidswaarde van woningen bij onteigening

Robert PALMANS	223
--------------------------	-----

Afdeling I. Situering	223
Afdeling II. Het subsidiaire karakter van de onteigeningsvergoeding	230
Afdeling III. De geschiktheidswaarde	238
Afdeling IV. De omvang van de geschiktheidswaarde	244
§ 1. In de rechtsleer en de rechtspraak	244
§ 2. In de praktijk	245
§ 3. Conclusie	253
Afdeling V. Besluit	255

De bevoegdheid inzake de machtiging tot onteigening ter uitvoering van het onteigeningsplan in een gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan

Yves SACREAS	259
------------------------	-----

Rechtsplegingsvergoeding en onteigeningsprocedures

Dirk SCHEERS	267
------------------------	-----

Afdeling I. Kosten juridische bijstand: algemene principes	267
§ 1. Verhaalbaarheid kosten advocaat	267
§ 2. Rechtsplegingsvergoeding	269
Afdeling II. Kosten juridische bijstand: onteigeningsprocedures	271
§ 1. Toepasselijkheid Gerechtelijk Wetboek inzake onteigeningsprocedures	271
§ 2. Kosten inzake onteigeningsprocedures	272
A. Kosten technische bijstand	273
B. Kosten juridische bijstand	274
C. Rechtsplegingsvergoeding	275
Afdeling III. Op naar nieuwe wetgeving?	276

Openbaarheid van verkavelings- en bouwplannen	
Frankie SCHRAM	279
Afdeling I. Een beschrijving van de relatie in termen van bevoegdheid	279
Afdeling II. De relatie tussen het decreet van 26 maart 2004 en de wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten	281
§ 1. Algemeen	281
§ 2. De toepassing in de praktijk	282
A. Het bestaan van werken in een bestuursdocument	282
B. Een interpretatie van het auteursrecht in de lijn met artikel 9 van de wet van 11 april 1994 betreffende de openbaarheid van bestuur	283
C. De toestemmingsvereiste	284
D. Het bestaan van uitzonderingen op het auteursrecht	284
E. Het auteursrecht van een werk dat milieu-informatie bevat	287
F. Geen mogelijkheid tot het invoeren van precedentes	288
G. Geen verplichting voor een instantie om de toestemming van de auteursrechthebbende aan te vragen	288
Afdeling III. De interpretatie van de draagwijdte dat het auteursrecht niet van toepassing is op officiële akten	289
Afdeling IV. De verplichting tot het vermelden van het bestaan van een werk beschermd door een intellectueel recht in een bestuursdocument	291
Afdeling V. Besluit	292
De omgevingsvergunning: een nieuwe kans voor het algemeen belang?	
Hugo SEBREGHTS, Shauna DE LEENER en Joris GEENS	295
Afdeling I. Inleiding	295
Afdeling II. Vaststelling	298
Afdeling III. Het concept van de omgevingsvergunning	298
Afdeling IV. Het principe van de geïntegreerde adviesverlening	300
Afdeling V. Meer participatie?	301
Afdeling VI. Besluit	301
Inkomsten- en belastingschade als bedrijfsschade bij onteigeningen.	
Of hoe een trage procedure een duit in het zakje kan doen	
John TOURY	303
Afdeling I. Bedrijfsschade algemeen	303
Afdeling II. Bedrijfsschade: inkomstenverlies en belastingschade	305
§ 1. Wat is inkomstenverlies?	305
A. Algemeen	305
B. Tijdelijk inkomstenverlies	305

C. Definitief inkomstenverlies	306
§ 2. Op welke wijze wordt het inkomstenverlies berekend?	308
A. Wat het bepalen van het definitief inkomstenverlies betreft	308
B. Wat het tijdelijk inkomstenverlies betreft	309
§ 3. De stelling in de rechtspraak en de kritiek	311
A. Het Hof van Cassatie	311
B. Het arrest van het Grondwettelijk Hof van 3 februari 2011	313
Afdeling III. De belastingschade als onteigeningsschade	316
§ 1. Inleiding	316
§ 2. Belastingschade als onderdeel van de onteigeningsvergoeding	316
§ 3. De stelling van PAQUES – Geen vergoeding want de belasting staat niet in oorzakelijk verband met de onteigening	317
§ 4. PEETERS en VAN DE VIJVER – Vergoeding van de meerwaardebelasting in uitzonderlijke gevallen	318
§ 5. De stelling van CAUSIN – Vergoeding van de meerwaardebelasting in alle gevallen	318
§ 6. Toetsing van de hierboven vermelde stellingen aan het arrest van het Hof van Cassatie van 29 oktober 2009	319
Afdeling IV. Een slotconclusie: ‘onzekerheid en complexiteit’ als gemene factor bij inkomens- en belastingschade – Enkele bemerkingen	322
 De vergoedingsplicht bij de eigendomsontneming in artikel 1 van het Eerste Protocol EVRM	
Hugo VANDENBERGHE	325
 Afdeling I. Inleiding	
Afdeling II. De proportionaliteitsregel van het billijke evenwicht ("fair balance"- of "juste équilibre"-test)	
Afdeling III. Besluit	
 De gelijkheid voor de openbare lasten en artikel 16 van de Grondwet	
Stijn VERBIST	341
 Afdeling I. De gelijkheid voor de openbare lasten	
§ 1. Algemeen	
§ 2. Het verband tussen artikel 16 Gw. en het grondwettelijk rechtsbeginsel van gelijkheid voor openbare lasten	
A. Inleiding	
B. Artikel 16 Gw. vormt niet de grondslag voor de vergoedings- plicht die voortvloeit uit de schending van het beginsel van gelijkheid voor openbare lasten	
C. Artikel 16 als emanatie van een grondwettelijk rechtsbeginsel van gelijkheid voor openbare lasten	

§ 3. Wat kan dan wel de uitdrukkelijke rechtsgrond vormen voor de vergoedingsplicht die voortvloeit uit de schending van de gelijkheid voor openbare lasten?	345
Afdeling II. Besluit	348
 Concessie van diensten: een begrip in evolutie binnen het Europees Unierecht	
Kris WAUTERS en Mehdy ABBAS KHAYLI	349
Afdeling I. Legistieke evolutie	351
Afdeling II. Een jurisprudentiële creatie.	353
§ 1. Eerste periode	353
§ 2. Tweede periode	356
Afdeling III. Onderscheidende elementen	359
§ 1. Een overheid.	359
§ 2. Een overeenkomst.	361
§ 3. Een taak van algemeen belang	361
§ 4. Overdracht van een uitbating	362
A. Gevaar voor mededinging	362
B. Het gevaar voor een wanverhouding tussen vraag en aanbod.	363
C. Het risico van insolventie.	364
D. Het risico inzake de dekking van de exploitatiekosten	365
E. Aansprakelijkheid voor schade	366
Afdeling IV. Besluit	366

BIBLIOGRAFIE MARTIN DENYS

1. “De begrippen gemeentelijk en provinciaal belang”, *RW* 1961-62, 1321-1338.
2. “De geldigheid van de huwelijksclausule bij de aanwerving van het personeel der gemeenten en gemeentelijke instellingen”, *De Gem.* 1964, 511-519.
3. *Commentaar op de gemeentekieswet met aantekeningen uit de rechtspraak van de Raad van State* (samen met J. PUTZEYS), Heule, UGA, 1964, 127 p.
4. “Memorandum over de bescherming van het telefoongeheim naar Belgisch recht”, *RW* 1966-67, 1785-1787.
5. “Beschouwingen bij de wetsvoorstellen tot instelling van een Ombudsman in België”, *RW* 1967-68, 1475-1480.
6. *De overheidsaansprakelijkheid bij verplichte vaccinatie: Een rechtsvergelijkende studie*, Centre interuniversitaire de droit public. Travaux et études, 8, 1968.
7. *De begrippen gemeentelijk, provinciaal en algemeen belang*, UGA, 1969, 133 p.
8. “Vijftig jaren later. De evolutie van de overheidsaansprakelijkheid in België en in het communautair recht”, *RW* 1970-71, 825-834.
9. “Product Liability in Belgium” in *Product Liability in Europe*, Londen, Kluwer-Harrap, 1975, 29-37.
10. “Branches and Subsidiaries. Belgian contribution” in *Branches and Subsidiaries in the European Common Market*, Londen, Kluwer-Harrap, 1976, 65-93.
11. *Gewestplannen en andere plannen van aanleg*, Sint-Agatha-Rode, Uitgeverij Cantal, 1977, 189 p.
12. *Algemene modellenverzameling voor de praktijk van de gerechtsdeurwaarder* (E. KRINGS, G. BAERT, A. BRACKEVA, A. DE BOUGNE, M. DENYS (eds.)), onder redactie van R. SOETAERT), E. Story-Scientia, 1980- (losbl).
13. “Het verval van de bouwvergunning” (i.s.m. D. LINDEMANS), *T.Aann.* 1980, 247.
14. “De la quasi-expropriation ou de l’indemnisation des interdictions de bâtir”, *JT* 1983, 405.
15. “Planschadevergoeding. Tien jaar rechtspraak – september 1975 – juni 1985”, *T.Aann.* 1985, 201.
16. “Rechtsbescherming bij lokale belastingen” in *Lokale belastingen in de praktijk* (J. GHYSELS, ed.), Brugge, die Keure, 1990, 69-76.

17. *Welke zijn mijn rechten bij de onteigening voor de T.G.V.*, Brussel, Otto Mayer-stichting, 1990, 118 p.
18. *De milieuvergunning in het Vlaams Gewest: commentaar bij het decreet van 28 juni 1985 betreffende de milieuvergunning en het uitvoeringsbesluit van 6 februari 1991 (Vlarem)* (i.s.m. P. FLAMEY, B. SCHÖFER), Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 1991, 253 p.
19. *Stedebouw: een panoramische voorstelling van de stedebouwreglementering (Panoramacodex)* (i.s.m. P. FLAMEY en J. GHYSELS), Brugge, Vanden Broele, 1992, 326 p.
20. *Quels seront mes droits lors de l'expropriation pour le T.G.V.*, Zingem, VITA, 1992, 144 p.
21. "Problèmes posées par l'arrivée du T.G.V. à Bruxelles" in *L'urbanisme à Bruxelles, Rapports présentés à la journée d'études organisée le 4 décembre 1992 par la Conférence du Jeune barreau de Bruxelles*, Conf. Jeune Barreau, Brussel, 2002, 181.
22. *Stopzetting van onwettig uitbestede openbare werken* (samen met P. FLAMEY), Oostkamp, Grafikon, 1993, 96 p.
23. *Jaarboek voor ruimtelijke ordening en administratief-economisch recht* (samen met P. FLAMEY, B. SCHÖFER en E. EMPEREUR), 1993, twee delen.
24. *Jaarboek voor ruimtelijke ordening en administratief-economisch recht* (samen met B. SCHÖFER, T. DE WAELE, P. JONGBLOET, J. DE LANOY, V. D'UDEKEM, T. DEWANDRE, J. DE CLERCQ en K. DEWEVER), 1994, twee delen.
25. *Handbuch des Belgischen Zivil-, Verwaltungs- und Verfassungsprozessrechts*, Gent, Mys & Breesch, 1994, 209 p.
26. "De VLAREM-wetgeving, zoals gewikt en gewogen door de Raad van State" (samen met T. DE WAELE), *Rec.Arr.RvS* 1994, 124.
27. *Onteigening en planschade. Beginselen, procedure, planschaderegeling*, Antwerpen, Kluwer, 1995, 379 p.
28. "Toetsing van onteigeningsbesluiten. Raad van State en burgerlijke rechter", *R.Cass.* 1996, 169-173.
29. "Actuele problemen van het onteigeningsrecht" in X, *De onteigening ten algemene nutte, Referatenbundel Jura Falconis, 7 februari 1996* (JURA FALCONIS, ed.), Leuven, Jura Falconis Libri, 1997, 65-125.
30. "Schade en schadeloosstelling in het auteursrecht" (samen met B. DE VUYST), *AJT* 1997-98, 212-213.
31. "Rechten en middelen van de onteigende" in X, *Onteigeningen, Reeks "Vademecum - Expertise en architectuur"*, Brugge, die Keure, 1997, nr. 2, 49-75.
32. "A la recherche d'un équilibre entre le droit de propriété et environnement dans l'Union européenne" in *Droits de propriété et environnement* (M. FALQUE en M. MASSAT, eds.), Dalloz, 1997, 94-99.
33. "L'indemnisation des moins-values d'urbanisme: un parcours de combattant" (samen met J. DE LANNOY), *JLMB*, 1998, 1377-1382.

34. “De onteigening van het gehuurde goed”, *Huur* 1998-99, 157-175.
35. “De dwangsom in de stedenbouw” in X, *De dwangsom* (JURA FALCONIS, ed.), Leuven, Jura Falconis Libri, 1999, 169-180.
36. *Uw rechten bij onteigening*, Gent, Mys & Breesch, 1999, 109 p.
37. “Recente ontwikkelingen van verkavelingsvergunningen. Over verkavelingen en andere acute stedenbouwkundige problemen” in X, *Recht in beweging. Verslagboek 7de VRG-Alumnidag Leuven 10 maart 2000*, Leuven, KU Leuven, 2000, 55-73.
38. “Waarom is het zo moeilijk te onteigenen voor fietspaden? Pleidooi voor een decreet op de aanleg van groenwegen voorbehouden aan niet-gemotoriseerd verkeer”, *AJT* 2000-01, 269-279.
39. “Onteigeningsvergoeding voor publiekrechtelijke zones non aedificandi” in *Onteigeningen 2000* (KONINKLIJKE BEROEPSVERENIGING VAN LIMBURGSE LANDMETERS, ed.), Antwerpen, Intersentia, 2000, 203-236.
40. “Onteigeningsvergoeding voor het overblijvende gedeelte wegens toekomstige hinder veroorzaakt op het onteigende gedeelte” in *Onteigeningen 2000* (KONINKLIJKE BEROEPSVERENIGING VAN LIMBURGSE LANDMETERS, ed.), Antwerpen, Intersentia, 2000, 237-251.
41. “Wat moet een deskundigenverslag over onteigeningsvergoedingen bevatten” in *Onteigeningen 2000* (KONINKLIJKE BEROEPSVERENIGING VAN LIMBURGSE LANDMETERS, ed.), Antwerpen, Intersentia, 2000, 253-259.
42. *Onteigening en planschade. Onteigeningsvergoedingen*, Mechelen, Kluwer, 2002, 379 p.
43. *Uw rechten bij onteigening*, Brugge, Vanden Broele, 2004, 89 p.
44. “Stedenbouwkundig conformiteitsattest in Waals gewest (Art. 85, CWA-TUP). Van informatieplicht over declaratieplicht naar certificatieplicht”, *Nieuwsbrief Notariaat bij Not.Fisc.M.* 2004, nr. 6, 4-6.
45. “Onteigening” in X, *Het onroerend goed in de praktijk*, Mechelen, Kluwer, losbl., 13 dln. Ook opgenomen in X, *Koop & verkoop van onroerende goederen*, Mechelen, Kluwer, 6 dln.
46. “Problemen en schadeposten bij gehele of gedeeltelijke herlokalisatie van ondernemingen door onteigening” in *Bedrijfsschade bij onteigeningen* (I. COOREMAN, J. GHYSELS en R. PALMANS, eds.), reeks CROW, Antwerpen, Intersentia, 2011.
47. *Expropriation et aides d'état: la revente des biens expropriés*, Hoeilaart, M. Denys, 2011, 128 p.
48. “De vergoeding van fiscale onteigeningsschade bij meerwaarde op onroerende goederen” (noot onder Cass. 29 oktober 2009; samen met J. TOURY), *T.Not.* 2011, 431.
49. “Vernieuwde watertoets” (samen met J. TOURY), *NjW* 2012, 82-92.

